

## Magyarok Bánát csúcsán

Noviknezevác járási székhely a Tisza partján, egybeépítve Obilics községgel. Obilics községnek külön jegyzője, képviselőtestület van, egyébként a két község együtt képez szerves egészet. Az Obilicsevői magyaroknak nincs külön templomuk, tehát már az „egy jakol egy pásztor“ alapján is összetartozik a két község magyarsága. Anyagi helyzetük, életviszonyaik is azonosak, így még árnyalati különbségek sincsenek a két község magyar lakossága között. Egyforma a gond, ha jég veri el a határt és egyforma az öröm, ha „fizet a buza.“

A két község magyarjainak a száma ötezerre tehető. Fele az összlakosság számának. Gazdaságilag több rendbe sorozhatók. A maximummal, helyesebben a 300—500 holddal rendelkezők, a középbirtokosok 80—150 holdas gazdák, a kisbirtokosság 10—20-ig, a törpebirtokosok 5—8-ig, a zsellérek, akiknek házuk, néha kocsi-lovuk és esetleg egy két hold földjük van, végül a szegény parasztság, amelyik napszámból él. Magyar intelligenciája nagyon kevés.

Ha községünk — sőt járásunk életéről a magyar életet kívánjuk egy keretbe foglalni, akkor előre le kell szögezniünk, hogy míg a helyzet gazdaságilag nem elszomorító, kulturálisan nagyon is az. A kenyérért, a gyarapodásért folytatott küzdelem mellett a művelődésre nem jut hely, idő, akarás, pénz.

Amint mondtuk, a két községnek egy katolikus temploma van és mert a magyar lakosság több mint kilencven százaléka római katolikus, vasárnap délelőtt a nagymise után a nagyüccs megteelik az ünneplőbe öltözöttel. A vallásos élet művelői túlnyomóan a kisbirtokos osztályból kerülnek ki. Ezenkívül az iparosság egy részéből. A szegény munkást nyomorúságos élete teszi vallástalanná, mert ha nem is jut kifejezésre baloldali világnézete semmi kollektív formában, egyénileg mégis át van itatva proletársorsának tudatával és clégedetlenségével.

★

A magyar intelligencia kevés számarányánál fogva sem gazdasági, sem kulturális tényezőként nem jöhet számításba. Vezető, irányító talán lenne, de szervező, az alsóbb néprétegeket egybefogó erejű, vezető szellem eddig nem akadt. Pedig éppen erre lenne itt égető szükség. Az utóbbi hónapokban érezhetővé vált egy összefogni kívánczó áramlat. Indulás is történt egy egyesület létrehozása érdekében, de központi irányító nélkül a széthúzó, egyéni érdekek apró kutya-macska harcán törik szét minden. Példát mutat, egyéni hiúságokat kegyetlenül lemetsző kertész-munkára van szükség, hogy mindenki részese és aratója legyen az elvetett kultúrmagvak terméseinek, ne csak a kiváltságosak.

★

A két község földterülete húszezer hold. Az uradalmi földek felosztása folytán új birtokosok támadtak. Legtöbbjük a konjunktúra idők szerencse lovagjai. Az utolsó két évtized alatt egy tel-

jesen új szerkezetű társadalom alakult ki, elszegényedett urakkal és új gazdagokkal. A birtokfelosztások az új gazdagokon kívül a *kisgazdákra* voltak a legkedvezőbbek. A magyar kisbirtokosság szívós olykor — nem emberfeletti — inkább baromi munkával dolgozik a maga egyéni gyarapodásáért és hihetetlenül leszállítja életszínvonalát, hogy birtokát évről-évre gyarapíthassa. Kultúrigényekről, amilyen például egy napilap vásárlása, már beszélni sem lehet. Minden hiúságuk a házuk külső csinoságában és a szép jószágban jut kifejezésre. Berendezésre, az állandó egyszerű puhafa bútortáron túl nem költenek. Legtöbbjük egész nyáron a tanyán él. Szellemi szükségletük az évi naptár és talán vasárnap valamelyik olcsó újság. Megdöbbentő a szellemi szegénység a piroscserepes, gangos házak táján. Náluk senyved, halódik a magyar kultúra. Itt kell gyorssegély!

\*

A *magyar iparososztály*, különösen a fiatalabbjai azok, akik észrevehetően kultúrsumjasak és akik nem csak passzív formában de aktivitásukkal is hajlamosak tenni valamit. Ezt bizonyítja, hogy a műkedvelők és rendezők csaknem teljesen az ő soraikból kerülnek ki. Pedig az iparosság helyzete korántsem rózsás. A kisiparos a két községben 60 százalékban magyar. Cipész, asztalos, kőműves, ács, pék, borbély, papucos stb. És ezek az iparosok, ha nem tudnak gazdaságilag bizonyos életszínvonalat elérni, természetesen szellemileg is lemaradnak, ami mérhetetlen kára kisebbségi kultúránknak. A falusi iparosok legtöbbször ki megy aratni, hogy az évi kenyerét beszerezze, asszonyaik is úz- nek valami iparágat. Van köztük gyári munkás is és bérleti föld- deken kapálnak, hagymát dugnak, paprikát hasítanak, dolgoznak másnak, az mellett hogy háztartásukat vezetik és gyermekeket nevelnek. Az iparosságnál csakúgy mint a kisgazda társadalomban nincs sok gyermek. Legfeljebb kettő három, de sokhelyen csak egy. Taníttatni nem tudják őket. A két községnek alig van felsőiskolás magyar diákja.

Szecsmedunkban egy ház épül. Napszámos munkában láttam ott egy muzsikust, egy piktort, egy papucost.

Egyébként az iparososztály életigénye is elsősorban a jó táplálkozási vágyban nyilvánul meg.

Olvasmányaik a füzetes regények és a napilapok. Ahogy a kisgazda társadalmat fel kellene rázni az anyagi áldozás élet- szükségletére, az iparososztályt a szellemi, etikai és erkölcsi kö- telességek megismertetésével kellene az építő magyarság sorába beszervezni.

\*

A *törpebirtokos* annyiban különbözik a kisbirtokostól, hogy életigénye annál is kisebb. Lányai szolgálni meunek, fiai vagy otthon túrják a földet a megélhetésért, vagy ipart tanulnak. Ezért van az a kissé visszás helyzet, hogy a törpebirtokos és szellemi ember gyerekei civilizáltabbak, igényesebbek. Magyar szakácsnők, magyar szobalányok, magyar iparos legények, akik vasárnaponként Beograd vagy Zágreb uccáin találkoznak ilyen szellemi gyermekei, akik számára kicsi a termőföld. Ezek a

fiúk és leányok hozzák haza a gyűjtött garasokat és ragasztanak keveset a már meglévőhöz, vagy új fészket raknak és kezdik újra szüleik életét. Az ilyen otthonokban izléssel találkozunk, több tisztasággal. Fogkefével.

A *zsellér* ember ritkán vág egy disznónál többet. Ha hízlal *iz* kettőt-hármat, eladja a többit. Van valami rendszertelenség, inkább mondhatnánk ősi tudatlanság életük berendezésében. Télen amikor semmit nem dolgoznak, jól és bőségesen táplálkoznak egyszerűen azért, mert van. Van kolbász, sonka, szalonna, búza, krumpli és mert van, hát esznek. Igaz, nem sokszor. Télen naponta kétszer. Reggel kilenckor és estefelé. Legtöbbnyire káposztát vagy krumplit, de mindig valami disznóvagdalékkal, úgy hogy amire jön a tavasz, a kapálás, már semmi nincs az éléskamrában. Pedig ilyenkor lenne fontos a kalória. Ezért van, hogy a tél folyamán meghízna és tavasszal kapáláskor hirtelen lefogyna 10—15 kilót is. A szalonnát sok része már nem tudja ilyenkor megenni, az a kevés aludttej, esetleg ha van gyümölcs, már nem elég a szervezetnek. Vitamint a vöröshagyma, zöldpaprika és paradicsom szolgáltatja, de ezek csak június végére teremnek meg. A falvakban végzendő felvilágosító munka egyik legszükségesebb anyaga lenne, hogy a népet helyes és észszerű táplálkozásra tanítsák.

\*

A *földműves* napszámos a falu szegény magyarjai előtt áll egy igen rokonszenves csoport. A fiatal magyarok. A faluszéli házak ivadécai, akik Obilicsevón és Noviknezsevácson új falut építettek maguknak. A községek ingyen telket adtak minden építeni akaró fiatalnak és a fakereskedők hitelezték a fát. Mind a két község szélén pirosfedelű apró házaival ott vannak az Új faluk. Ötven-hatvan házból állnak ezek, három-négy uccából. Legtöbbnyire szoba-konyhás kis hajlékok. A fiatal házigazdák vasszorgalommal dolgoznak, példásan szótartók és becsületesek. Az erős, jókedvű, igénytelen fiatal magyar munkáshad nagyon megérdemelné, hogy a vasárnapdélutánjainak egyhangúsága és unalma ne a kocsma felé, hanem egy kultúrotthon felé sodorja. Egy olyan közös otthon felé, ahol nem érzi idegeinek magát, ahol azt érzi, hogy nem megszálló vendég, hanem vendéglátó gazda.

\*

Segélyre szoruló paraszt család elenyészően kevés. Az összmagyarságnak talán ha öt százaléka. Özvegyek, öregek, az idő és az élet kiselejteztettjei. Ezekről rendszeresen nem gondoskodik senki. A proletársors a falu életében nem olyan kirívó megnyilvánulás, mint a városban. A falusi szegény ember sorsa hasonlít a verébéhez. Nyáron gondatlanul csiripel, szedeget, télen gubbaszt és éppen eleget koplal. Akik nem koplálnak, azoknak tápláléka is olyan egyhangú, hogy elszomorító. Egyik tanító naponta megkérdezte tanítványait, hogy mit ettek. Néhány gyermek napról napra változatlanul azt felelte: krumplilevest. Egy faluszéli kis üzletben ültem aratás idején, alkonyatkor. Két óra hosszára nem mért ki mást a kereskedő, mint ecetet, sót, élesztőt és

trafikot. A dohányszükséglet volt a legszembeszökőbb. Utána az ecet. Ételeiket, vizüket ezzel ízesítik a hőség ellen. Csodáltam, hogy ahol úgyszólván semmire nem telik, dohányra mindenképpen jut. Pálinka és dohány, két olyan szükséglete a szegény parasztnak is, mint a módosabbnak.

★

Analfabéta ma már nem igen akad a magyarok között és a fiatalabb generáció egész jól beszéli az államnyelvet is.

Kezek, izmok ezek az emberek a föld türelmes szolgálói, akik megérdemelnék, hogy nagyobb rész jusson számukra abból a magból, amit ők vetnek és aratnak.

A magyar kultúrélet itt teljesen szervezetlen. Van ugyan néhány kultúrintézmény, ahol magyarok és szerbek, helyesebben bárki tag lehet, de ezek csak azt a célt szolgálják, hogy vásár- és ünnepnapokon az egyforma társadalmi osztályból való emberek helyesebben férfiak összejöhessenek kártyázni, dominózni, sakkozni.

Elsőnek az Urikaszinót említjük. Tagja lehet minden úgynevezett úriember, nemzetiségi különbség nélkül. Könyvtára jelentéktelen. A régi Urikaszinó megmaradt öreg magyar könyvei. Ez az egyesület semmi kulturális munkát nem fejt ki, mert a szerbség számára ott van a szépen megszervezett Szokol a gyönyörű új kultúrházával.

A Polgári Olvasókör könyvtára elsekélyedett, a tagok kártyacitthona, ahol szintén nem talált helyet a magyar kultúra. Ez a két egyesület legfeljebb évente egy-egy bálát rendez, ebből áll minden egyesületi tevékenysége. Alakult egy Keresztes Egylet is, nem sok eredménnyel. Újabban egy gazdakör. A Kereskedők Egyesülete sem fejt ki kulturális munkát. Magyar kereskedő viszonylag igen kevés van. Az iparos ifjúság az, amelyik műkedvelő előadások rendezésével hozza egy fedél alá a magyar tömeget téli hónapokban.

A magyar reformátusok itt körülbelül negyven tagból állnak. Egyesületük a KIE, rendez néhány műkedvelő előadást temploma javára. Egyesületi élete a vasárnapi ping-pong játékban és néha egy-egy teadélutánban merül ki. Fennállása óta egyetlen egy kultúrdélutánt rendezett. Könyvtára nagyon szegény, jótékonysági alapon gyűjtött néhány kötet.

★

Azt hiszem, úgy érzem, ebben az utolsó csillagközben mutatam be igazi szegénységét Obilicsévó és Noviknczsevác magyarságának. És mert a járás területén ez a legnagyobb magyar tömeg, fogalmuk lehet arról, ami a kisebb falvakban van. Szegények vagyunk. Nagyon.

**GERGELY BORISKA**

.....

*Aki a jövőtől, a balsikertől fél, az csak saját ténykedését korlátozza. A balsiker csak az újrakezelésre ösztönözhet. A becsületes balsiker nem szégyen, csak az attól való félelem az. (Gorkij)*